

MEDIACJE RODZINNE W PRAKTYCE

PORADNIK

Niniejszy poradnik został opracowany na podstawie publikacji „Gdy rodzina się rozpada – potrzeby, decyzje, rozwiązania” pod redakcją Rafała Milewskiego, autorstwa Marii Glegoły-Szczap, Agaty Gójskiej, Alicji Kraty i Violetty Huryn, mediatorów Stowarzyszenia Mediatorów Rodzinnych. Cytowana pozycja została wydana przez Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych, a sfinansowana ze środków Programu Prawnego Fundacji im. Stefana Batorego.

Wydawnictwo sfinansowane ze środków Województwa Małopolskiego.

**REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ
KRAKÓW 2008**

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
30-070 Kraków, ul. Piastowska 32,
Tel/fax 012 422-06-36
www.rops.krakow.pl, e-mail: biuro@rops.krakow.pl

Redakcja

Pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w
Krakowie we współpracy z mediatorami Stowarzyszenia
Mediatorów Rodzinnych w Warszawie

Okładka

Małgorzata Mróz

Grafiki

Grzegorz Nowicki

ISBN 978-83-60242-28-5

Nakład: 4000 egz.

Druk

Wydawnictwo – Drukarnia EKODRUK s.c.
Ul. Konfederacka 4, 30-306 Kraków
Tel. +48 12 267 36 60, tel/fax: +48 12 296 19 09
e-mail: biuro@ekodruk.eu, www.ekodruk.eu

Oddajemy do Państwa rąk poradnik dotyczący mediacji jako metody rozwiązywania konfliktów w różnych dziedzinach życia rodzinnego. Publikacja zawiera informacje teoretyczne jak i praktyczne w zakresie postępowania mediacyjnego, zasad mediacji, roli mediatora, sytuacji kiedy stosuje się mediację rodzinną. W naszym poradniku znajdziecie Państwo także listę instytucji, które zajmują się mediacjami w Województwie Małopolskim, informacje na temat możliwości szkoleń mediacyjnych dających możliwość zostania mediatorem. Zamieściliśmy tutaj także przykłady rzeczywistych sytuacji, w których zastosowano mediację jako skuteczną formę rozwiązania sporu, konfliktu.

Pragniemy poprzez wydawnictwo poradnika a także plakatu i ulotki dotrzeć do osób zajmujących się na co dzień pracą z rodzinami pogrążonymi w kryzysie i konfliktach, jak i bezpośrednio do tych właśnie rodzin, które być może straciły już nadzieje na pokojowe rozwiązanie swoich problemów i porozumienie z najbliższymi i skierowały sprawy na drogę sądową.

Spis Treści

I. MEDIACJA – co musisz wiedzieć, aby pomóc sobie i innym.	5
1. Czym jest mediacja?	5
2. W jakich sytuacjach mediacja rodzinna może być prowadzona?	5
3. W jakich sytuacjach mediacja rodzinna nie pomoże?	6
4. Jak przebiega mediacja?	7
5. Zasady mediacji rodzinnych:	7
A. Dobrowolność	7
B. Bezstronność mediatora	8
C. Neutralność mediatora	8
D. Samodzielność stron w podejmowaniu decyzji	8
E. Poufność	8
6. Jakie są zalety mediacji rodzinnej?	9
7. Gdy mediacja nie kończy się ugodą:	9
8. Prawne aspekty mediacji	10
9. Jak skorzystać z mediacji?	11
10. Kto może być mediatorem i czego można od niego oczekiwać?	12
11. Co z ugodą zawartą przed mediatorem?	12
12. Ile kosztuje mediacja?	13
II. MEDIACJA droga do porozumienia, gdy Twoja rodzina się rozpada.	14
1. Reakcje dzieci na sytuację rozejścia się rodziców.	14
2. Dziewięć życzeń dzieci, których rodzice są w trakcie separacji lub rozwodu	16
3. Jak pomóc dzieciom oswoić się z nową sytuacją	17
III. MEDIACJA – gdzie szkolić się z mediacji, gdzie skorzystać z mediacji. Praktyczny przewodnik.	20
1. Oferta szkoleniowa z zakresu mediacji rodzinnych.	20
2. Gdzie można skorzystać z mediacji na terenie Województwa Małopolskiego? (listy mediatorów)	23

I. MEDIACJA – co musisz wiedzieć, aby pomóc sobie i innym.

1. Czym jest mediacja?

Mediacja to poufny proces rozwiązywania sporu lub konfliktu, w którym fachowo przygotowany, niezależny i bezstronny mediator za **dobrowolną zgodą** stron pomaga im samodzielnie poradzić sobie z konfliktem.

Mediacja pozwala jej uczestnikom określić kwestie sporne, zmniejszyć bariery komunikacyjne, opracować propozycje rozwiązań, a także pomóc w osiągnięciu **dobrowolnego**, obustronnie korzystnego rozwiązania konfliktu. W efekcie mediacji często dochodzi do zrozumienia drugiej strony i wypracowania ugody (w niektórych spornych sprawach).

Mediator pomaga rozważyć wszelkie możliwe rozwiązania, negocjować je w warunkach współpracy i szukać takiego porozumienia, które dla obu stron będzie satysfakcjonujące i możliwe do wcielenia w życie.

2. W jakich sytuacjach mediacja rodzinna może być prowadzona?

Mediacja rodzinna może być stosowana we wszystkich rodzajach sporów pomiędzy członkami tej samej rodziny połączonej pokrewieństwem oraz tymi, którzy pozostawali lub pozostają w związkach rodzinnych zdefiniowanych przez prawo (np. rodziny adopcyjne, rodziny zastępcze), o ile tylko same strony chcą w mediacji uczestniczyć. Mediację rodzinną warto stosować w następujących sprawach:

- a. Sprawy rozwodowe:
 - sposób rozstania, rodzaj pozwu z orzekaniem o winie czy bez orzekania
 - władza rodzicielska i miejsce zamieszkania dziecka
 - kontakty dziecka z rodzicem, który nie będzie sprawował bezpośredniej opieki nad nim

- sposób korzystania ze wspólnego mieszkania po rozwodzie
- wysokość alimentów
- b. Sprawy o podział majątku po rozwodzie
- c. Sprawy związane z opieką nad dziećmi po rozwodzie orzekane przez sądy rodzinne:
 - sprawy o ustalenie kontaktów z dzieckiem
 - sprawy o zmianę wyroku rozwodowego w części dotyczącej rozstrzygnięcia o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi rozwiedzionych małżonków.
- d. Inne sprawy rodzinne:
 - konflikty małżeńskie (o ile nie są wskazane do terapii)
 - spory wynikające z gospodarowania współwłasnością (np. sprawy spadkowe)
 - konflikty między rodzicami i dziećmi (także dorosłymi dziećmi)
 - pomoc w uzgodnieniu zasad opieki nad członkami rodziny chorymi, niepełnosprawnymi, w podeszłym wieku
 - konflikty w rodzinach zastępczych i adopcyjnych.

3. W jakich sytuacjach mediacja rodzinna nie pomoże?

- Kiedy w rodzinie ma miejsce długotrwała przemoc.
- Kiedy jedna z osób lub obydwie są uzależnione od alkoholu lub narkotyków.
- Kiedy jakieś niedawne traumatyczne przeżycia i bardzo silne emocje uniemożliwiają efektywne uczestniczenie w mediacji jednej lub obu stronom konfliktu.
- Kiedy któraś ze stron cierpi na chorobę psychiczną lub silne zaburzenia emocjonalne.
- Kiedy ktoś chce wykorzystać mediację do zaognienia konfliktu lub posłużyć się nią do osiągnięcia jakichś ukrytych celów (np. zdobycia informacji, dokumentów, uzyskania zgody drugiej strony na jakieś rozwiązanie, ukrywając przy tym swoje prawdziwe intencje).
- Kiedy różnica sił między stronami konfliktu sprawia, że w praktyce nie jest możliwe osiągnięcie porozumienia korzystnego dla obydwu stron.

- Kiedy dla jednej lub obu stron droga sądowa byłaby bardziej korzystna
- Kiedy żadna ze stron nie bierze pod uwagę możliwości ugodowego załatwienia spornych kwestii.

4. Jak przebiega mediacja?

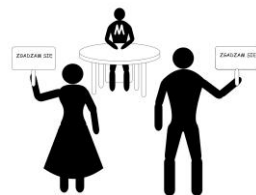
Spotkania mediacyjne trwają od jednej do czterech godzin. Na ogół potrzebne są dwa do pięciu spotkań. Mediatorzy umawiają się ze stronami w dogodnym dla nich terminie i są do dyspozycji tak długo, jak będzie to potrzebne. W trakcie pierwszego spotkania mediatorzy informują o przebiegu i zasadach mediacji, ustalają, czy sprawa może być rozwiązana na drodze mediacji oraz potwierdzają **dobrowolny** udział w rozmowach. Każda ze stron ma też możliwość przedstawienia swojej sytuacji, własnych potrzeb oraz oczekiwań wobec mediacji. Mediację prowadzi na ogół dwoje mediatorów, przeszkolonych w zakresie prowadzenia mediacji oraz psychologicznej i prawnej specyfiki konfliktów rodzinnych. Mediacje prowadzi się w ośrodkach mediacyjnych, w kameralnych, przyjaznych warunkach. To, co dzieje się podczas sesji zostaje w „czterech ścianach” pokoju, w którym prowadzone są rozmowy. Mediatorzy zachowują całkowitą dyskrecję – sesje mediacyjne są zamknięte i nikt poza stronami (i ewentualnie ich adwokatami) oraz mediatorem nie ma do nich dostępu.

5. Zasady mediacji rodzinnych:

A. Dobrowolność

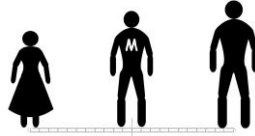
Do mediacji przystępujecie

dobrowolnie. Nie jesteście zmuszani do udziału, osiągnięcia porozumienia czy do wyboru konkretnych rozwiązań. Swoboda decyzji co do uczestnictwa w mediacji zwiększa Waszą odpowiedzialność za proces rozwiązywania konfliktu i osiągnięte rezultaty.

B. Bezstronność mediatora

Mediator nie opowiada się po żadnej ze stron, w równym stopniu angażuje się w pomoc dla każdego z Was. Nie ocenia zarówno osób jak i ich zachowań, nie poszukuje winnych zaistniałej sytuacji.

C. Neutralność mediatora

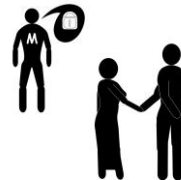
Mediator nie jest zwolennikiem jakiegoś konkretnego rozwiązania, jest w stanie zaakceptować każde, które uznajecie za właściwe w Waszej sytuacji. Nie tylko nie podejmuje decyzji, co do wyboru rozwiązania, ale nie podsuwa ich Wam i nie ocenia składanych przez Was propozycji. Nie jest Waszym doradcą, nie przedstawia właściwych w danej sytuacji sposobów działania. Umożliwia Wam ich samodzielne wypracowanie. Tym samym przekazuje Wam całkowitą odpowiedzialność za rozwiązanie konfliktu i kształt porozumienia.

D. Samodzielność stron w podejmowaniu decyzji

Mediator nie podejmuje za Was decyzji nie rozstrzyga sporu. Nie jest sędzią, ani arbitrem. Rolą mediatora jest zachęcanie Was do aktywnej współpracy przy poszukiwaniu rozwiązania. To do Was należy decyzja. Jest ona rezultatem wolnego wyboru stron i płynie z przekonania, że wypracowane rozwiązanie zaspokaja Wasze najważniejsze potrzeby.

E. Poufność

Mediacja ma charakter poufny. Jej przebieg i rezultaty objęte są tajemnicą. Mediator ma obowiązek zachowania w tajemnicy faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji. Poufność ujawnionych podczas mediacji faktów, opinii, uczuć czy zachowań stron zwiększa ich poczucie bezpieczeństwa i buduje większą otwartość.

6. Jakie są zalety mediacji rodzinnej?

- Mediacja jest na ogół bardziej skuteczna i tańsza niż proces sądowy. Pozwala na osiągnięcie stosunkowo szybkiego i trwałego wyniku w postaci spisanego porozumienia.
- W mediacji żadna decyzja nie zostaje podjęta bez zgody zainteresowanych rozwiązaniem sporu osób. Istotne jest tylko to, co Wy uważacie za sprawiedliwe i możliwe do realizacji (o ile tylko jest to zgodne z prawem). Mediacja zazwyczaj prowadzi więc do sytuacji obopólnej wygranej.
- Osoby uczestniczące w mediacji chętniej stosują się do powziętych ustaleń ze względu na to, że same wypracowały i uzgodniły warunki porozumienia.
- Rozpoczynając mediację strony niczego nie ryzykują, gdyż każda z nich w każdej chwili może odstąpić od udziału w niej. Poufność i prowadzenie rozmów w warunkach prywatności, pozwala na otwartość, szczerłość i ochronę reputacji.
- Mediacja umożliwia opowiedzenie o swoich przeżyciach, wyrażenie własnych uczuć oraz nazwanie potrzeb w atmosferze poufności, spokoju, akceptacji.
- Mediacja pozwala na wsłuchanie się w uczucia i potrzeby drugiej strony oraz lepsze zrozumienie powodów jej rozmaitych zachowań.
- Mediacja zmniejsza lęk przed zachowaniami drugiej strony.
- Mediacja prowadzi do zawarcia ugody uwzględniającej potrzeby oraz interesy wszystkich osób.
- Mediacja pomaga w utrzymaniu relacji, które będą lub powinny trwać w przyszłości, a niekiedy umożliwia wybaczenie doznanych krzywd i pojednanie.

7. Gdy mediacja nie kończy się ugodą:

Nie każda mediacja musi kończyć się ugodą. Warto jednak podkreślić, że mediacja uczy wzajemnego szacunku, respektowania praw swoich i drugiej osoby oraz tego, że każdy ma prawo mieć inne zdanie oraz popełnić błąd. To,

że ludzie powiedzą sobie, jak widzą dany problem, co jest dla nich ważne i mają szansę na wysłuchanie, powoduje zmniejszenie napięcia między stronami, pozwala zobaczyć w jaki sposób druga strona widzi sytuację, a czasem zrozumieć, dlaczego tak trudno jest się dogadać.

Zdarza się też, że mediacja pokazuje, że ktoś wcale nie jest gotowy do pracy nad porozumieniem, że za dużo jest w nim poczucia krzywdy, gniewu, goryczy czy wręcz nienawiści do drugiej strony, aby umieć je przezwyciężyć. Choć w takich przypadkach na ogół mediacja nie kończy się ugodą, to jednak cenne jest uświadomienie sobie przez obie strony przyczyn i okoliczności takiego stanu rzeczy.

8. Prawne aspekty mediacji

10 grudnia 2005 roku mediacja w sprawach rodzinnych została uregulowana ustawowo. Tego dnia weszła w życie nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego i Kodeksu cywilnego dotycząca mediacji. Dokumentem, w którym znajdują się przepisy dotyczące kosztów mediacji jest *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 roku w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym*.

Obowiązujące przepisy dot. mediacji w postępowaniu w sprawach karnych, w sprawach nieletnich i cywilnych:

1. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 1997r. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)*
2. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 1997r. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)*
3. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. kodeks karny (Dz. U. z 1997r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm)*
4. *Ustawa z dnia 26 października 1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jednolity Dz. U. z 2002r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.)*
5. *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964r. kodeks cywilny (Dz. U. z 1964r. Nr 16 poz. 93 z późn. zm.)*
6. *Ustawa z dnia 17 listopada 1964r. kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 1964r. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)*

7. *Ustawa z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005r. Nr 167, poz. 1398 ze zm. Wynikającymi z Dz. U. z 2006r. Nr 126, poz. 876).*
8. *Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw - tzw. ustawa o mediacji (Dz. U. z 2005r. Nr 172, poz. 1438)*
9. *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych*
10. *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich*
11. *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 listopada 2005 r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotowi wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym*

9. Jak skorzystać z mediacji?

Jeżeli uważacie, że mediacja jest dobrą metodą rozwiązania Waszego konfliktu, wystarczy, że zgłosicie się do wybranego mediatora z listy stałych mediatorów, znajdującej się przy sądach okręgowych (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów), lub ośrodka mediacyjnego (dane kontaktowe instytucji i mediatorów str. 27).

Mediator pomoże Wam sformułować umowę precyzującą zasady Waszego udziału w mediacji (np. w zakresie kosztów).

Jeśli sprawa jest już w sądzie, możecie zostać skierowani do mediacji przez sędziego (z jego inicjatywy lub na swój wniosek). W postanowieniu kierującym Was do mediacji sąd określi termin jej przeprowadzenia. Zwykle będzie to 30 dni. Na Wasz wniosek sąd może wyznaczyć dłuższy termin.

Do mediacji sąd może skierować Was także na posiedzeniu niejawnym, bez Waszego udziału. W takiej sytuacji, każde z Was w terminie tygodnia od doręczenia postanowienia o skierowaniu do mediacji, może odmówić wzięcia w niej udziału bez żadnych negatywnych konsekwencji, o ile wcześniej nie wyraziliście zgody na mediację.

10. Kto może być mediatorem i czego można od niego oczekiwać?

W Kodeksie postępowania cywilnego jest mowa o dwóch typach mediatorów: stałych oraz powoływanych do przeprowadzenia mediacji w konkretnej sprawie.

Stały mediator to mediator wpisany na listę prowadzoną przez organizację społeczną lub zawodową. Lista taka przedłożona jest Prezesowi Sądu Okręgowego. Mediatorzy stali muszą dysponować wiedzą i praktycznymi umiejętnościami w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych. Mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych.

11. Co z ugodą zawartą przed mediatorem?

Jedną z wielu zalet ustawowego uregulowania mediacji jest zapewnienie wykonalności ugody zawartej przed mediatorem. Kodeks postępowania cywilnego zapewnia zatwierdzenie i nadanie klauzuli wykonalności ugodom zawartym przed mediatorem, niezależnie od tego, czy do mediacji skierował strony sąd, czy też udały się one do mediatora z własnej inicjatywy. Jeśli zawarto ugodę, a sprawa nie była skierowana do mediacji przez sąd, mediator składa protokół w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy.

Sąd na wniosek strony niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem. Jeżeli ugoda podlega wykonaniu w drodze egzekucji (jak na przykład ugoda w sprawie wysokości alimentów lub podziału majątku), na wniosek strony sąd zatwierdza ją przez nadanie klauzuli wykonalności.

Sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności albo zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem w całości lub w części, jeżeli ugoda jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa, a także, gdy jest

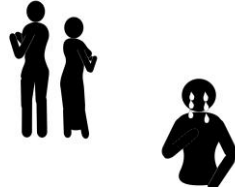
niezrozumiała lub zawiera sprzeczności. Ocena zgodności z zasadami współżycia społecznego będzie obejmowała sprawdzenie, czy uгода nie narusza rażąco interesu któregoś z Was lub Waszego dziecka.

12. Ile kosztuje mediacja?

W przypadku, gdy mediacja nie jest prowadzona w wyniku skierowania przez sąd, wynagrodzenie mediatora i zwrot jego wydatków (np. koszty korespondencji lub sporządzania protokołów) uzgadnacie razem z mediatorem przed rozpoczęciem mediacji. Obecnie stawki za sesję mediacyjną w ośrodkach prywatnych wahają się od 100 do 200 zł za sesję mediacyjną. Koszty są zazwyczaj ponoszone po połowie przez każdą ze stron. Mediator może też wyrazić zgodę na prowadzenie mediacji bez wynagrodzenia. Jeśli natomiast sprawa została skierowana do mediacji przez sąd, wysokość wynagrodzenia mediatora jest uregulowana we wspomnianym wyżej Rozporządzeniu. W sprawach rodzinnych, które nie dotyczą roszczeń majątkowych, wynagrodzenie mediatora (lub każdego z nich, jeśli mediacja prowadzona jest przez dwie osoby) wynosi 60 złotych za pierwsze posiedzenie mediacyjne, a za każde następne posiedzenie – 25 złotych. Kwoty te należy uiścić mediatorowi, który powinien wystawić stosowny rachunek. Możecie dowolnie ustalić, w jaki sposób podzielicie między sobą koszty mediacji. W sprawach rodzinnych o prawa majątkowe, w których ustalona jest wartość przedmiotu sporu (np. o alimenty), wynagrodzenie mediatora wynosi 1% wartości przedmiotu sporu, jednak nie mniej niż 30 złotych i nie więcej niż 1.000 złotych za całość postępowania mediacyjnego. Jeżeli sąd upoważnił mediatora do zapoznania się z aktami postępowania, wynagrodzenie mediatora podwyższa się o 10%.

II. MEDIACJA droga do porozumienia, gdy Twoja rodzina się rozpada.

Rozpad rodziny, konflikty między rozstającymi się rodzicami najbardziej dotyczą dzieci. Dzieci w różnym wieku, na różnym etapie rozwoju różnie reagują na sytuację rozejścia się rodziców.

1. Reakcje dzieci na sytuację rozejścia się rodziców.

Do trzeciego roku życia

- Twoje dziecko może przeżywać silny niepokój wobec utraty codziennej obecności rodzica, który z nim już nie mieszka - mieć zmienne nastroje, być płacziwe, niespokojne;
- może okazywać silne emocje rozstając się z nim po spotkaniach (płakać, trzymać się go kurczowo);
- może mieć kłopoty ze snem (budzić się w nocy, mieć trudność z zaśnięciem).

W okresie przedszkolnym

- Twoje dziecko pragnie przede wszystkim, aby rodzice znów byli razem;
- może cofnąć się do wcześniejszych etapów rozwoju - moczyć się w nocy, ssać kciuk lub kurczowo „trzymać się spódnicy”;
- Twoje dziecko może czuć się winne, że rodzice się rozeszli. Może uważać, że rozstali się, bo było niegrzeczne („tatusz odszedł, bo zapomniałem powiedzieć mamie, że dzwonił”);
- dziecko może odreagowywać napięcie, zachowując się agresywnie wobec rodziców, rodzeństwa, rówieśników lub wychowawców;
- może odczuwać silny lęk, że opuści je również rodzic, z którym mieszka, może nie chcieć rozstawać się z nim;
- może być rozdrażnione, impulsywne, mieć kłopoty z koncentracją;
- może mieć problemy z zasypianiem, zrywać się w nocy, mieć „złe sny”;
- może stracić apetyt.

W okresie szkolnym (6 -12 lat)

- Twoje dziecko ciągle ma nadzieję, że rodzice jednak się pogodzą i zamieszkają razem;
- tęskni za rodzicem, który odszedł;
- może być złe i agresywne wobec rodzica, który według niego doprowadził do rozpadu rodziny;
- dziecko może mieć kłopoty z nauką z powodu trudności w koncentracji uwagi lub utraty wiary w siebie;
- może sprawiać trudności wychowawcze (być nieposłuszne, niezdyscyplinowane, łamać ustalone reguły);
- może się wstydić swojej sytuacji rodzinnej, ukrywać ją przed otoczeniem;
- u dziecka mogą pojawiać się różnego rodzaju dolegliwości, jak bóle brzucha, głowy, wymioty. Często objawy te występują bądź nasilają się przed lub po spotkaniach z rodzicem, z którym dziecko nie mieszka – jako wyraz niechęci do rozstania z nim lub obawy, że rodzice pokłócą się między sobą. Zwykle każde z rodziców interpretuje takie objawy na niekorzyść drugiego („Mam dość tego stresu, który serwujesz dzieciakowi! Przed spotkaniami z tobą, zawsze boli go brzuch.”)

W okresie dojrzewania

- może czuć się zmuszone do roli sojusznika i wspierania rodzica „pokrzywdzonego”, co zazwyczaj prowadzi do odrzucenia drugiego rodzica;
- może wycofywać się z relacji z rodzicami, szukać wsparcia poza rodziną (w grupie rówieśniczej, subkulturze);
- może czuć się nadmiernie obciążone obowiązkami domowymi (np. opieką nad młodszym rodzeństwem);
- może być zazdrosne o nowych partnerów rodziców (odbiera ich obecność jako zdradę), czuć się nieswojo obserwując ich seksualność;
- może obawiać się wejścia w bliższe relacje z płcią przeciwną, wątpić w trwałość związków;
- może sprawiać problemy wychowawcze (wagary, ucieczki z domu, picie alkoholu lub zażywanie narkotyków), a nawet popełniać drobne przestępstwa;
- może próbować manipulować rodzicami, aby osiągnąć własne korzyści (np. pieniądze, większa swoboda)

Dorośle dzieci

- Choć zdolne są już do bardziej racjonalnej oceny związku rodziców i na ich rozstanie reagują mniej emocjonalnie, mogą czuć się w obowiązku wspierania „słabszego” rodzica i zaniebować przez to własne potrzeby (np. w bliskim związku). Zanim dziecko pogodzi się z nową sytuacją po Waszym rozwodzie, może upłynąć nawet kilka lat. Proces ten będzie tym szybszy, im mniej konfliktów będzie między Wami i im lepiej będziecie w stanie współpracować ze sobą jako rodzice – w najlepszym interesie dziecka. Kłótnie, walka o tytuł „najlepszego rodzica”, skargi na drugiego rodzica, oczekiwanie, że dziecko opowie się po stronie jednego z Was, ciągłe podkreślanie własnej krzywdy, bezpardonowa walka o dzieci w sądzie, zawsze przyniosą szkodę Twojemu dziecku.

2. Dziewięć życzeń dzieci, których rodzice są w trakcie separacji lub rozwodu

1. Zanim zamieszkacie osobno: porozmawiajcie z nami i wytłumaczcie, co się teraz zmienia.
2. Opowiedzcie nam to tak, byśmy to zrozumieli i nie czuli się winne Waszemu rozstaniu.
3. Nie chcemy być włączane w Wasze kłótnie i nie chcemy słuchać jak jedno z Was mówi źle o drugim.
4. Nie chcemy współdecydować, komu ma przypaść opieka nad nami.
5. Chcemy pozostać w znajomym nam otoczeniu, byśmy nie stracili kontaktu z naszymi przyjaciółmi.
6. Chcemy mieć możliwość widzenia rodzica, u którego nie będziemy mieszkać i to tak często jak będziemy chcieli.
7. W przyszłości chcemy również widywać pozostałych członków rodziny.
8. Może moglibyście nie zamieszkiwać natychmiast ze swoimi nowymi partnerami – to byłoby dla nas prostsze.
9. Nie traktujcie nas jak małych dorosłych – nie jesteśmy nimi.

(za: Berliner Institut für Mediation, fragment publikacji „Gdy rodzina się rozpada...” SMR)

3. Jak pomóc dzieciom oswoić się z nową sytuacją

Rozmawiajcie z dzieckiem o waszym rozstaniu

Spróbujcie wypracować wspólną wersję Waszego rozstania, którą będziecie mogli przekazać dziecku. Najważniejsze, by Wasze dziecko czuło się bezpiecznie i wiedziało, że zawsze pozostaniecie jego rodzicami i będziecie je kochać. Nie odkładajcie tej rozmowy na później. Dziecko, nawet małe, czuje i widzi znacznie więcej niż często sądzą rodzice. Nie pozwólcie zatem, by pełne lęku snuło rozmaite wizje, lecz jak najszybciej znajdźcie czas na spokojną, pełną troski rozmowę. Nie musicie wchodzić w szczegóły i wyjaśniać złożonych wydarzeń. Powiedzcie na przykład, że każde z Was dokładało starań, by Wasze małżeństwo się ułożyło, ale nie udało się i nie możecie dłużej być razem.

Uszanujcie potrzebę dziecka, by kochać was oboje

- Nie mów źle o drugim rodzicu w obecności dziecka.
- Nie proś dziecka o przekazywanie informacji drugiemu rodzicowi („powiedz mamie, że nie będę mógł cię zabrać w sobotę”).
- Nie wywieraj wpływu za pośrednictwem dziecka („Mamusia musi pracować i nie może z tobą chodzić na tenisa. Poproś tatę, jeśli cię kocha, na pewno z tobą pójdzie”).
- Nie czyn z dziecka sojusznika w sprawach, które wymagają uzgodnień między Wami („nie mogę się z tobą spotykać, synku, bo mama zabroniła”).
- Nie proś dziecka, by utrzymywało coś w tajemnicy przed drugim rodzicem.
- Nie obiecuj dziecku, że zatrzymasz istotne informacje o nim tylko dla siebie.
- Nie wypytuj dziecka o szczegóły dotyczące aktualnego życia byłego małżonka, jego nowej partnerki/nowego partnera
- (stawiasz wtedy dziecko w trudnej sytuacji, naruszając jego poczucie lojalności).

- Nie wyciągaj z dziecka szczegółowych informacji o tym, jak spędziło czas z tatą/mamą (może skończyć w poczuciu winy, że dobrze się bawiło).

Złatwiajcie swoje sprawy między sobą

Na pewno w wielu sprawach będziecie się różnić, ale pomyśl, czy Twoje dziecko będzie szczęśliwsze, jeśli w jego obecności każde z Was będzie zapalczywie dowodził swoich racji?

Starajcie się wspólnie atakować problem, a nie siebie nawzajem. Jeśli czujesz, że Twoje emocje uniemożliwiają spokojną rozmowę – przerwij ją i zapewnij, że wrócisz do sprawy, kiedy się trochę pozbierasz. Okaż wyrozumiałość, jeśli to druga strona ma trudność z zapanowaniem nad nerwami i zaproponuj odłożenie rozmowy na później. Jeśli bezpośrednia rozmowa okaże się zbyt trudna, rozważcie możliwość skorzystania z pomocy osoby neutralnej, którą obydwójce darzycie zaufaniem (doradcy małżeńskiego, mediatora).

Uszanuj byłego małżonka w roli rodzica

- Jeśli masz oczekiwania wobec sposobu wychowania dziecka (np. co do jedzenia słodczy, spędzania czasu przed telewizorem) – powiedz o nich wprost. Jeśli dostrzegasz, że są one respektowane – zauważ to i podziękuj. Doceniaj zaangażowanie drugiego rodzica w opiekę nad dzieckiem.
- Informuj byłego małżonka o sprawach dotyczących dziecka, nie czekając aż sam/a się o nie zapyta.
- Włączaj drugiego rodzica w decyzje związane z dzieckiem, dziel się wiedzą o sukcesach i trudnościach dziecka, pytaj o zdanie i zachęcaj do wspólnych działań.
- Jeśli pojawiają się problemy w czasie, kiedy dziecko przebywa z drugim rodzicem – nie zakładaj z góry jego złej woli lub niedbałości.
- Nie bagatelizuj trudności, ale zanim osądzisz drugą stronę, postaraj się dobrze zrozumieć sytuację. Mężczyźni szczególnie ci, którzy po rozwodzie dopiero uczą się samodzielnej „obsługi” dziecka, mają trudność, by poprosić byłą żonę o pomoc.

Staraj się konsultować z dzieckiem w sprawach, które go dotyczą

- Podejmijcie wspólnie decyzję, które z Waszych ustaleń skonsultujecie z dzieckiem. Możecie na przykład uzgodnić kilka rozwiązań, które będą uwzględniały Wasze potrzeby i możliwości (np. godziny pracy, możliwości finansowe) i pozwolić dziecku dokonać wyboru jednego wariantu, np.: „Ustaliliśmy z tatą, że mógłby spotykać się z tobą w jeden dzień każdego weekendu. Czy wolałbyś, aby to była sobota, czy też niedziela?”, lub „Czy wolałbyś na stałe zabrać rower do taty, czy też zabierać go ze sobą na każde spotkanie?”. Pamiętaj, żeby być uczciwym wobec dziecka. Jeśli nie chcesz rezygnować z własnej koncepcji, nie proś dziecka o opinię. Powiedz wyraźnie, w jakich sprawach decydują rodzice, a w jakich możliwe są wspólne uzgodnienia z dzieckiem.
- Nigdy nie składaj wszystkich decyzji w ręce dziecka – szczególnie w tych sprawach, które stwarzają wybór między rodzicami, np. gdzie dziecko ma mieszkać. Nawet nastolatki będą się czuły pod presją zbyt dużej odpowiedzialności. Pokaż raczej możliwe warianty, porozmawiaj z dzieckiem o ich praktycznych konsekwencjach i powiedz, że zależy Ci na poznaniu jego opinii, jednak decyzję podejmiesz wspólnie z drugim rodzicem.

Jeśli masz wątpliwości, skonsultuj się ze specjalistą

Jeśli widzisz, że Twoje dziecko silnie przeżywa Wasze rozstanie; jeśli nie masz pewności, w jaki sposób pomóc dziecku; jeśli nie potrafisz porozumieć się z byłym współmałżonkiem i podejrzewasz, że może to przynieść szkodę dziecku – skontaktuj się ze specjalistą.

III. MEDIACJA – gdzie szkolić się z mediacji, gdzie skorzystać z mediacji. Praktyczny przewodnik.

1. Oferta szkoleniowa z zakresu mediacji rodzinnych.

A. Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych

Stowarzyszenie Mediatorów Rodzinnych we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Krakowie prowadzi szkolenia przygotowujące do pracy w roli mediatora rodzinnego - zarówno otwarte, jak i opracowywane na potrzeby grup zamkniętych; w ofercie SMR są również szkolenia doskonalące oraz grupy konsultacyjne (działające na zasadzie otwartych, krótkoterminowych grup superwizyjnych). Informacje o projektach realizowanych przez ROPS w Krakowie w współpracy z SMR będzie można znaleźć na bieżąco na stronach www.rops.krakow.pl, natomiast pełna oferta szkoleń Stowarzyszenia jest dostępna na stronach www.smr.org.pl.

B. Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów

Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów zajmuje się podnoszeniem świadomości społecznej (edukowanie i informowanie) w zakresie zarządzania konfliktami, polubownego rozwiązywania sporów, kształceniem kadry profesjonalnej; prowadzeniem ośrodków mediacji, oferowaniem usług mediacyjnych oraz innych usług służących rozwojowi komunikacji społecznej i społeczeństwa obywatelskiego.

Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów
Biuro Zarządu Głównego KSM
ul. Garncarska 5/ III p
70-377 Szczecin
tel. kom. 0 793 532 343
e-mail: biuro@mediacje-ksm.pl

C. Polskie Centrum Mediacji

Polskie Centrum Mediacji organizuje i prowadzi szkolenia, ukierunkowane na naukę prowadzenia mediacji w sposób, który pomaga stronom dojść do najbardziej efektywnego porozumienia. Uczestnicy poznają m. in. techniki mediacji, procedury prowadzenia mediacji oraz prawne aspekty mediacji. Otrzymują również bogatą wiedzę teoretyczną zawartą w skrypcie opracowanym przez trenerów Polskiego Centrum Mediacji, a recenzowanym przez pracowników naukowych Polskiej Akademii Nauk i trenerów Niemieckiego Instytutu Mediacji w Kolonii, a także członków Zarządu Europejskiego Forum Mediacji i Sprawiedliwości Naprawczej z siedzibą w Brukseli. Więcej informacji na stronach: www.mediator.org.pl

D. Stowarzyszenie „Mediacje Polska”

Celem Stowarzyszenia jest promowanie i wspieranie rozwoju struktur i działań służących pokojowemu rozwiązywaniu konfliktów, ze szczególnym uwzględnieniem negocjacji, mediacji, facylitacji, moderacji, konsultacji społecznych oraz innych konstruktywnych metod i technik komunikacji społecznej. Stowarzyszenie posiada 246 mediatorów w 43 sądach okręgowych w Polsce.

Stowarzyszenie „Mediacje Polska”
 ul. Kielecka 2 lokal A, 31-526 Kraków,
 tel. 012/ 358-38-75
 e-mail: pl, smp@mediacje.pl

E. Krajowe Centrum Mediacji

Krajowe Centrum Mediacji – koalicja mediatorów i instytucji mediacyjnych.

KCM zajmuje się standaryzacją mediacji w Polsce, propagowaniem wiedzy nt mediacji, kształceniem zawodowych mediatorów, prowadzeniem mediacji we wszystkich rodzajach spraw, wspieraniem mediatorów w ich pracy. KCM prowadzi portal: www.mediacje.pl

Krajowe Centrum Mediacji
ul. Ogrodowa 8, lokal 62
00-876 Warszawa,
tel./fax. 0-22/ 241-14-23

Biuro w Krakowie
ul. Kielecka 2 lokal A, 31-526 Kraków,
tel./fax. 012/ 642-12-30
e-mail: pl, biuro@mediacje.pl

F. Studia podyplomowe

Akademia Górniczo- Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie posiada w swojej ofercie studiów podyplomowych kierunku: **Mediacje. Alternatywne metody rozwiązywania sporów.** Kształcenie na tym kierunku trwa dwa semestry, w trakcie których słuchacze uczą się praktycznego prowadzenia mediacji i negocjacji pod kierunkiem profesjonalnych mediatorów. Doskonalą umiejętności związane z komunikacją interpersonalną oraz rozwiązywaniem konfliktów. Zgłębiają także wiedzę z zakresu prawa w postępowaniu mediacyjnym oraz psychologii społecznej. Po ukończeniu studiów słuchacze są przygotowani do prowadzenia mediacji w sprawach: cywilnych, rodzinnych, karnych, nieletnich, rówieśniczych

Absolwenci otrzymują Świadectwo ukończenia studiów podyplomowych wydane przez Akademię Górniczo-Hutniczą, zaświadczenie Polskiego Centrum Mediacji zgodne z wymaganymi standardami oraz możliwość wpisu na listę mediatorów stałych PCM (po uprzednim wpisaniu się na listę członków PCM). Więcej informacji na stronach www.agh.edu.pl , www.zarz.agh.edu.pl oraz pod adresem: Wydział Zarządzania AGH, ul. Gramatyka 10, 30-067 Kraków, paw. D14 , pok.120, nr tel. 012 617 27 95. Osoba do kontaktu: mgr Małgorzata Rogozik.

2. Gdzie można skorzystać z mediacji na terenie Województwa Małopolskiego? (listy mediatorów)

A. Polskie Centrum Mediacji Oddział w Krakowie

31-968 Kraków, os. Zielone 1, tel. 0602 112 202, 012 644 85 45, e-mail: pcmkrakow@mediator.org.pl

Mediatorzy z ramienia PCM na liście Sądu Okręgowego w Krakowie:

Krystyna Bily-Hładaj – tel. 0*12 632 49 25; kom. 609 477 473
Katarzyna Drozd – tel. kom 889 419 899

Joanna Gąska – tel. kom. 668 162 304

Bożena Kuternozińska-Kuler – tel. 0*654 34 57; kom. 888 301 128

Anna Lewicka – tel. 0*12 423 91 27; kom. 606364 921

Agnieszka Majewska-Siwiek – tel. 0*12 423 18 16; kom. 503 560 253

Kinga Michałowska – tel. 0*12 657 47 08; kom. 503 088 883

Barbara Nowak – tel. 0*12 641 69 52; kom. 501 573 996

Barbara Pajor – tel. 0*12 644 52 67; kom. 509 666 890

Wanda Szaszkievicz – tel. kom. 608 341 255

Danuta Wiecha – tel. 0*12 654 43 59; kom. 604 432 306

Paweł Wiecha – tel. 0*12 654 43 59; kom. 602 112 202

Filia w Andrychowie, 34-120 Andrychów, ul. Daszyńskiego 14

Mariola Bociańska-Potempa – tel. kom. 608 525 614

Jolanta Zemła-Buda – tel. kom. 604 409 111

Ośrodek Pomocy Społecznej w Libiążu, 32-590 Libiąż, ul. 9-go Maja 2

Joanna Banasik – tel. kom. 694 807 109

Anna Zalewska – tel. kom. 505 266 070

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bukownie, 32-332 Bukowno, ul Wojska Polskiego 3

Agata Dąbek – tel. kom. 505 351 428

- B. Instytut Psychoedukacji i Rozwoju Integralnego
ul. Moraczewskiego 18/2
30-376 Kraków
tel. kom. 0512 020 518
www.ipri.com.pl
e-mail: mediacje@ipri.com.pl**

Błażej Sarzański - sprawy cywilne, gospodarcze, rodzinne, z zakresu prawa pracy

- C. Polskie Centrum Mediacji- Oddział „Wawel” w Krakowie,
Siedziba w Chrzanowie
Ul. Niepodległości 16/2
32-500 Chrzanów
Tel: 0-32 78 66 777
Tel kom 697 022 044
mediator-chrzanow@o2.pl**

Zdzisława Jaśko- sprawy cywilne, rodzinne, tel. 0696 900 335

Eligia Aleksandrowicz- Gąsior- sprawy cywilne, rodzinne
tel. 0696 323 490

Józef Gąsior- sprawy cywilne, rodzinne, gospodarcze, z zakresu
prawa pracy tel. 0696 323 490

- D. Fundacja „PRO BONO”, Kraków ul. Grodzka 33, tel.
012 429 62 70.**

Fundacja „PRO BONO” w Krakowie we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Krakowie prowadzi **bezpłatne mediacje rodzinne**. Zgłoszenia osób chcących skorzystać z mediacji są przyjmowane osobiście w siedzibie Fundacji lub telefonicznie

**E. Stowarzyszenie Psychologiczno – Pedagogiczne
Antidotum, os. Dywizjonu 303 nr 42/5, 31-875 Kraków,
tel: +48 602 65 32 47, e-mail: spp_antidotum@tlen.pl**

Mediatorzy z ramienia Stowarzyszenia Antidotum na liście Sądu
Okręgowego w Krakowie

Dziadek Ewa- sprawy rodzinne tel. 0605 928 159
Dyrda Małgorzata- sprawy rodzinne tel. 0668 256 344
Feliks Martyna- sprawy rodzinne tel. 0503 191 076
Jeglińska Magdalena- sprawy rodzinne tel. 0512 825 455
Kraśniewska Jolanta - sprawy rodzinne tel. 0693 387 481
Wojtanowicz Katarzyna- sprawy rodzinne tel. 0604 601 980
Markiewicz Marta- sprawy rodzinne tel. 0501 247 093
Radwan Izabela- sprawy rodzinne tel. 0606 969 241
Tabor Dorota- sprawy rodzinne tel. 0606 299 442
Stańczyk Joanna- sprawy rodzinne tel. 0602 124 272

**F. Krajowe Stowarzyszenie Mediatorów
Biuro Zarządu Głównego KSM
ul. Garncarska 5/IIIp
70-377 Szczecin
tel. kom. 0 793 532 343
e-mail: biuro@mediacje-ksm.pl**

Mediatorzy z ramienia KSM na liście Sądu Okręgowego w
Krakowie

Alicja Bielecka-Pieczka - mediacje: rodzinne i cywilne
Urszula Krzyzewska – Kraków - tel. (784) 187-987,
u.e.k.s@interia.pl
Małgorzata Sadowniczyk - mediacje: rodzinne i cywilne –
Kraków / Proszowice - ul. Petofiego 28/3, 31-712 Kraków tel.
(507) 747-551, malgosja1@interia.pl

Joanna Szpiega - mediacje: rodzinne, cywilne, pracy i gospodarcze

Mediatorzy z ramienia KSM na liście Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

Katarzyna Pieczyk - mediacje: rodzinne i cywilne

Mediatorzy z ramienia KSM na liście Sądu Okręgowego w Tarnowie

Elżbieta Wardzała- Gogola- mediacje cywilne
Barbara Berger- Nautiyal- mediacje rodzinne

G. STOWARZYSZENIE "MEDIACJE POLSKA"
biuro mediatorów stałych: 31-526 Kraków, ul. Kielecka 2/A,
tel./fax. 0-12/ 642-12-30, mediatorzy@mediacje.pl

Mediatorzy z ramienia Stowarzyszenia „Mediacje Polska” przy Sądzie Okręgowym w Krakowie

- Karolina Marzena Komarnicka, 30-681 Kraków ul. Estońska 8/38, 608 208-882
- Maciej Juruś, 31-232 Kraków os. W.A.Mozarta 15/1, 601 529-636
- Anna Piwowarczyk, 31-872 Kraków os. Dywizjonu 303 14/50, 501 025-091
- Joanna Bonar, 30-074 Kraków ul. Kazimierza Wielkiego 69/7, 602 663-993
- Maria Borowy, 32-050 Skawina ul. Korabnicka 9B, 506 154-348
- Elżbieta Bubula, 31-102 Kraków ul. Starowiślna 95/5, 501 530-355
- Dorota Czakon, 40-591 Katowice ul. Piękna 56/9, 606 958-867
- Maria Dutkiewicz, 30-243 Kraków ul. Okrąg 30, 505 070-733

- Marta Firek, 30-110 Kraków ul. Kraszewskiego 34/6, 500 300-625
- Paulina Kłosowska, 30-015 Kraków ul. Swietokrzyska 8/1, 604 451-167
- Wioletta Mendela, 32-500 Chrzanów ul. Okrężna 18, 608 505-005 MEDIATOR TYLKO DLA CHRZANOWA
- Jadwiga Michalik – Surówka, 30-686 Kraków ul. Podedwórze 2/39, (12) 658-69-27, 695 090-951
- Marta Piwowarczyk, 30-619 Kraków ul. Turniejowa 65/25, 508 097-894
- Edyta Skwarzyńska, 30-408 Kraków ul. Borsucza 3/15, 516 071-521
- Katarzyna Schiff, 31-988 Kraków Kościelnicza 29, 507 084-175
- Ewa Zaborowska, 32-065 Krzeszowice ul. Grunwaldzka 250, (12) 282-66-21; 605 924-702
- Marta Zdebska, 32-740 Łapanów Kobylec 9A, 607 592-260
- Jerzy Śliwa, 31-935 Kraków os. Handlowe 1 lok. 65, 601 637-984;(12) 642-12-30

Mediatorzy z ramienia Stowarzyszenia „Mediacje Polska” przy Sądzie Okręgowym w Nowym Sączu

- Ewa Łapsa, 34-400 Nowy Targ, ul. Szaflarska 96, 605 698-307
- Wojciech Fudala, 34-500 Zakopane, ul. Na Wilcznik 9B/6, 515 268-751; fax. (18) 201-20-85
- Iwona Król, 33-300 Nowy Sącz, ul. Boya Żelenskiego 12, 506 023-570
- Ewa Kasielska, 34-400 Nowy Targ ul. Podtatrzańska 14, 660 407-909
- Bernadeta Płaszczak, 34-480 Jabłonka, ul. Konopnickiej 5 (668) 695-071
- Agnieszka Schutterly, 32-840 Zakliczyn, Wróblowice 125, 504 283-732

- Małgorzata Szczepanik, 33-100 Tarnów ul. Ujejskiego 6-10 m. 2, (14) 622-13-03; 508 192-526
- Marta Zdebska, 32-740 Łapanów Kobylec 9A (607) 592-260
- Jerzy Śliwa, 31-935 Kraków os. Handlowe 1, lok. 65, 601 637-984; (12) 642-12-30

Mediatorzy z ramienia Stowarzyszenia „Mediacje Polska” przy Sądzie Okręgowym w Tarnowie

- Małgorzata Szczepanik, 33-100 Tarnów, ul. Ujejskiego 6-10 m. 2, (14) 622-13-03; 508 192-526
- Maria Bednarz, 33-100 Tarnów, ul. Widok 81, 662 007-238; (14) 655-77-70
- Agnieszka Schutterly, 32-840 Zakliczyn Wróblowice 125, 504 283-732
- Anna Szot, 32-800 Brzesko os. Jagiełły 4/33, 665 600-339
- Anna Riebandt, 39-113 Zgłobice, ul. Bajeczna 30, 601 413-439
- Małgorzata Krzysik, 38-400 Krosno, ul. Batorego 11/38, 609 500-875
- Jerzy Sliwa, 31-935 Kraków, os. Handlowe 1 lok. 65, 601 637-984; (12) 642-12-30

H. Lista mediatorów przy Sądzie Okręgowym w Tarnowie

Krajowy Sąd Arbitrażowy w Warszawie:

Przemysław Adamus- mediacje cywilne
 Natalia Ceglarek- mediacje cywilne
 Aleksiej Czepik- mediacje cywilne
 Maciej Domagalski- mediacje cywilne
 Beata Dydyk- mediacje cywilne
 Monika Fajtasz- mediacje cywilne
 Joanna Goc- Stalmach- mediacje cywilne
 Joanna Kamieńska- mediacje cywilne
 Joanna Kiczyńska- mediacje cywilne
 Katarzyna Lenarczyk- mediacje cywilne
 Bartosz Łachowski- mediacje cywilne
 Kamila Maśko-Szczęsna- mediacje cywilne

Syliwa Mielniczuk- mediacje cywilne
Paweł Omyłka- mediacje cywilne
Wojciech Ostrowski- mediacje cywilne
Andrzej Ośko- mediacje cywilne
Bogdan Pachnik- mediacje cywilne
Franciszka Pieniewska- mediacje cywilne
Stanisław Rachelski- mediacje cywilne
Bartosz Sawczuk- mediacje cywilne
Roksana Skorecka- mediacje cywilne
Maja Sujkowska- mediacje cywilne
Maciej Wojcieszki- mediacje cywilne
Krystian Ziemiński- mediacje cywilne

**I. Ośrodek Negocjacji i Mediacji przy Fundacji Magnus-
Wrocław:**

Jacek Żołądź- mediacje cywilne, tel. 0695 927 645

